

Arc de Triomf, sardana de Josep Vicens «Xaxu» (Com un talismà)

El meu pare, primer cornetí de la cobla-orquestra del meu poble nadiu, «La Principal» de Calonge, i la meva mare, filla de Tamariu, que de joveneta ja cantava havaneres amb el meu avi, intuïren ben aviat la meva inclinació vers la música. Així que fou el meu pare qui m'inicià en les beceroles de l'art musical amb les lliçons de solfeig, que alternava mentre posava mitges soles i talons. En arribar l'hora de decidir-me per un instrument, vaig escollir el que més m'illusionava, sense cap mena de dubte ni titubeig: era el fiscorn. Per què vaig decidir-me pel fiscorn? Quan jo era menut feia d'escolà. Això vol dir que amb la meva mentalitat de vailet tenia la convicció que si arribava a tocar el fiscorn amb mestria i domini, podria comparar-me al senyor rector de la parròquia, quan predicava de cara els feligresos. El fiscorn és un instrument poderós i brillant, que sempre ha gaudit d'una certa preponderància a les nostres cobles. Potser la constellació de grans fiscornaires de la qual sempre s'ha parlat i també els que vaig conèixer quan era vailet, donaren suport a la meva vocació de fiscornaire.

Aquest instrument assoleix un paper rellevant, és l'element-orgue de la solidaritat i l'harmonia, totes aquestes coses que, ben enteses i respectades, ajuden a assolir la placidesa i la pau. En un moment donat, la seva autoritat i fermesa poden endegar una situació discordant i conflictiva. Recordo un concert de festa major en el passeig de Sant Feliu de Guíxols. L'orquestra executava una selecció de la sarsuela «La Verbena de la Paloma»; el solista de trompeta, que estava nerviós, va saltar-se un full de la partitella i anà a parar precisament on la lletra diu: —«los unos por aquí, los otros para allá, etc., etc.»— i efectivament l'orquestra es va esgarriar i «vàrem anar a terra». No hi havia manera que el director (Alfons

Oya, amb la batuta enviolada enlaire), pogué ajuntar el ramat desconcertat, aclaparat i atordit. En aquells difícils moments, entre l'espasa i la paret, al solista de fiscorn se li va ocórrer d'encetar un altre «solo» que correspon a la lletra —«todos juntos, todos juntos llegarán, etc., etc.»—, i així va succeir, ara un, després l'altre, vam arribar, més o menys, junts al final de «La Verbena de la Paloma». Sempre he cregut que era un bromista assistent qui ens obsequià a l'acabament, amb una capsa de cigars havans.

El solista de fiscorn ha d'ésser físicament ben dotat, dominant, que inspire sensació de sobreria i superioritat, o sia, que els filharmònics no puguin dir en iniciar un obligat, «Aquí el volem veure!», ans al contrari, en la primera entrada el solista ha de donar la impressió, categòrica i contundent, del «Ja sóc aquí»!

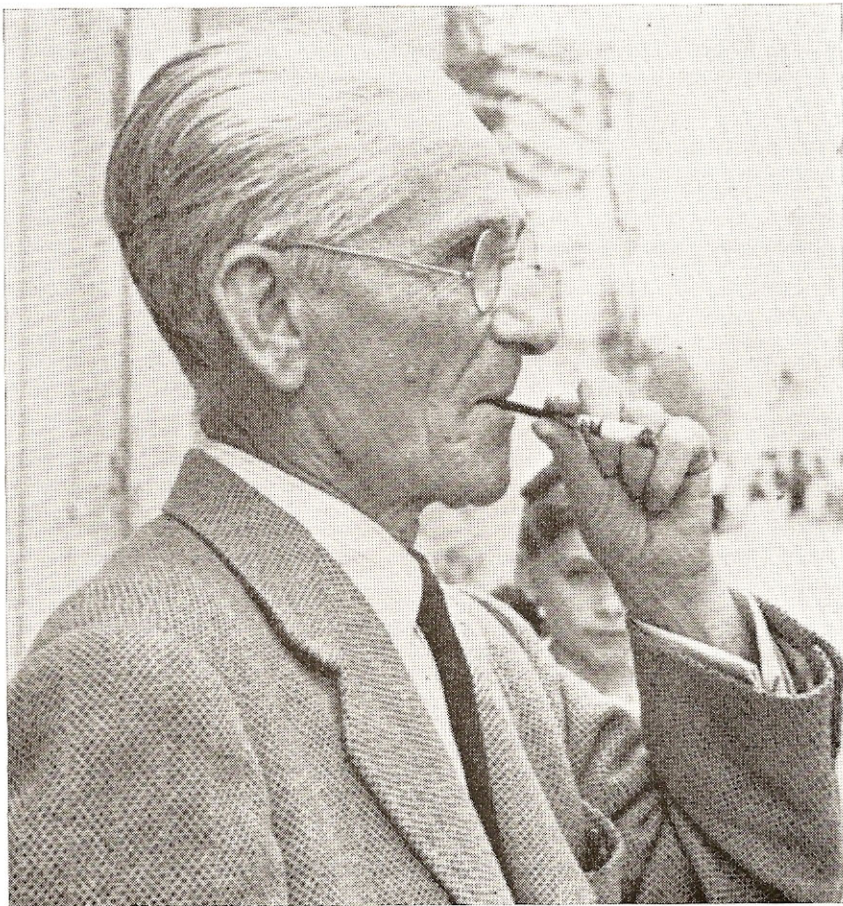
Un fiscornaire magre, esquifit, renoc i fluix no dona cap sensació de preponderància, però en el món sempre existeixen excepcions. En Pau Guanter (1878-1943), el famós «Rossinyol», fill de Castelló d'Empúries, era un home d'estatura força minvada, prim, de poca envergadura. Amb tot i això, la seva presència irradiava una voluntat i energia extraordinàries. Era un geni, sense por d'exagerar, dins la nostra professió. Podem esmentar també en aquest capítol l'estimat amic Josep Riumalló i Salagran, fill d'Arbúcies, nebot i deixeble del compositor Francesc Riumalló, titular actualment de «La Principal» de la Bisbal; físicament tampoc no és pas un Hèrcules i, en canvi, ha esdevingut un fiscornaire de dimensions excepcionals, segur i equilibrat davant tota mena de dificultats interpretatives. La seva sonoritat és ampla, dolça i vellutada. Personalment es tracta d'un artesà molt responsable, que té bona cura del seu «Rampone», eina de gran vàlua, que per atzars del destí pertanyé al ja esmentat i gairebé llegendari Pau «Rossinyol». Podem dir, amb justícia, en aquest cas, que «en el pot petit hi ha la bona confitura».

L'experiència ens demostra cada dia que una persona ha de dedicar-se a la tasca per la qual senti millor predisposició. Això pot determinar la collita de fruits de qualitat òptima. Potser cap músic no s'ha fet ric. Tenim professors del ram que abandonen la música al ple de l'edat, per tal de dedicar-se a una altra ocupació que comporta millors resultats econòmics. Però si la vocació és ferma i aquesta tendència sempre conreada, serà músic ara, abans i sempre.

Algú pot pensar que la vida del professional de la música és còmoda i fàcil i que sols engrapa l'instrument quan fa filigranes dalt del cadafal de cara al públic. Ja estaríem prou llestos si això fos així! Un músic responsable i diligent no deixarà mai, a casa seva, de mantenir i reforçar els fonaments que adquirí en els estudis juvenils. Això comporta sacrificis i gran dedicació, que es veuen compensats sobradament quan les coses surten bé.

Particularment en la meua modesta singladura musical m'han succeït fets, coincidències i atzars que han capgirat la trajectòria de la meua existència. La vida ens reserva moltes sorpreses, per sort, més d'afortunades que no pas d'abalti-

dores. Algunes vegades, acontereiments o circumstàncies obliguen a modificar opinions i criteris. No obstant, crec que els nostres records i vivències personals són una guia, diríem la matèria de primera mà per valorar la força de les nostres conviccions. Al meu modest concepte, els mestres-compositors Vicenç Bou, Josep Saderra (enguany és el centenari de la seva naixença) i Josep Vicens «Xaxu» gaudiren d'un mateix nivell de popularitat. Cada un d'ells té el seu propi segell, incon-

JOSEP SADERRA I PUIGFERRER
1883 - 1970

fusible, escaient. Els tres compositors gironins no pretenen enganyar ningú i conjuntament amb les seves sardanes de sentors pastorils, idíl·liques, bucòliques... formen una equilibrada i perfecta institució.

Parlarem d'una sardana que en tot moment he tocat amb emoció, car la seva tonada m'ha portat sempre pel bon camí. Aquesta venturosa i insòlita sardana no és altra que «Arc de Triomf», creada per la inspiració del popularíssim mestre Josep Vicens «Avi Xaxu», fill il·lustre de la vila de L'Escala.

Quan jo feia el servei militar a Girona (1933), vaig tocar moltes vegades amb la «Cobla de l'Avi Xaxu». Això em donà l'oportunitat de conèixer i fer amistat amb el popular compositor i també d'interpretar moltes de les seves emotives sardanes. Una d'elles em frapà fortament, per la seva senzilla melodia, fraternal, plena de tendresa i sobretot encertadíssima pel que fa a la tessitura del fiscorn, cosa que no sol succeir pas sempre. El seu autor me'n donà una còpia, que sempre més he guardat curosament.

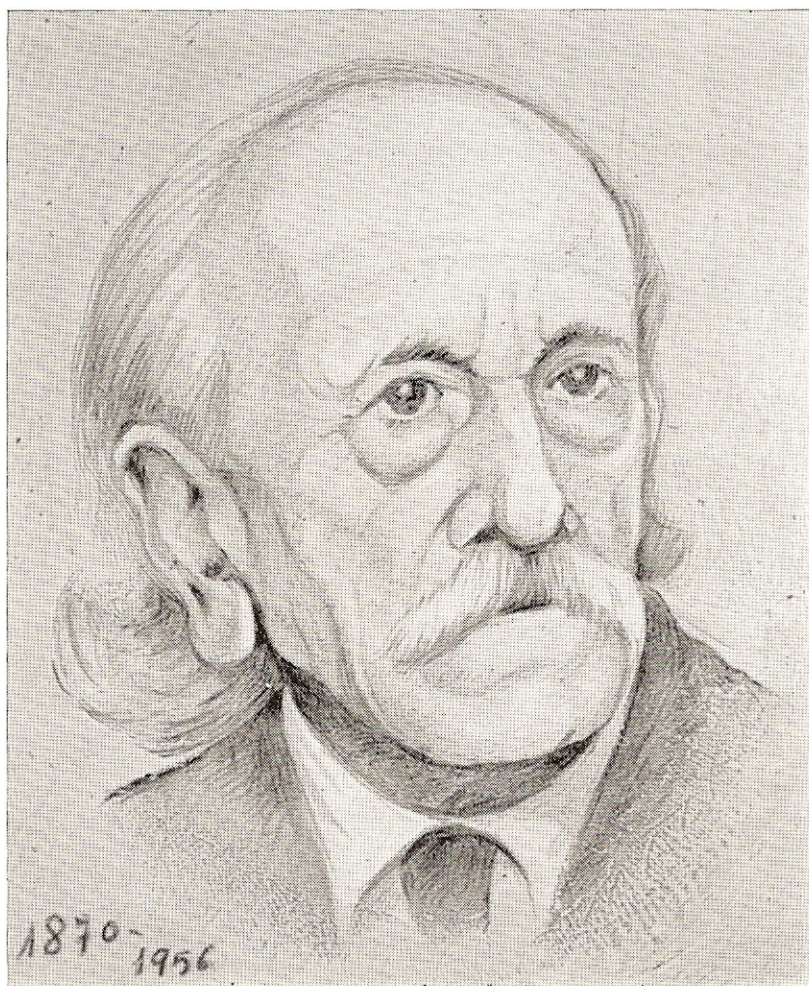
«Arc de Triomf» fou l'element decisiu per a la meua integració a la nova cobla-orquestra torroellenca «Caravana», fundada l'any 1943. Tot just acabada la guerra civil, el meu amic Francesc Guasch, fill de Santa Coloma de Farners, que vivia a La Cellera de Ter, havia organitzat una modesta cobla i em convidà per tal que assistís a la festa major del mes d'abril. Al mateix temps em suggerí que portés el fiscorn, per tal de reforçar la seva cobla. Per complaure el meu amic i també perquè em seduïa la perspectiva, vaig treure l'instrument de sota el llit, el vaig untar i cap a La Cellera falta gent. La primera sardana del matí, a la sortida de l'ofici, va ésser «Arc de Triomf». Els músics de la cobla-orquestra «L'As», d'Anglès, que també actuaven a La Cellera, van quedar un xic sorpresos: Qui era aquell fiscornaire? L'any 1929, quan en tenia 17, m'havia traslladat a Blanes, així que, exceptuant en Ricard Viladesau (fill, com jo, de Calonge), no era conegut pels músics. Penso, doncs, que en Paco Casanovas, promotor de la «Caravana», que estava seleccionant elements destinats a la nova formació musical torroellenca, tingué en compte la meua modesta interpretació de la sardana «Arc de Triomf» per integrar-me més endavant a «Caravana».

En procedir a estructurar el repertori sardanístic de la cobla «Caravana», figurà sempre entre les peces més distingides, la sardana de l'avi Xaxu. Aquest fet fou providencial per a determinar el retrobament d'un vell amic, el famós fiscornaire Tomàs Garcia, fill de Banyoles, titular durant molts anys de les cobles-orquestres «La Principal», de Palafrugell i «La Principal» de la Bisbal, a qui jo coneixia i admirava des que era un neòfit de la vida musical. El retrobament amb l'amic Tomàs tingué lloc en el bellíssim poble de Monells el dia 25 de gener de l'any 1943. Havíem tocat «Arc de Triomf» el dia abans a la Bisbal i assabentat per uns amics, en Tomàs Garcia, ja retirat, vingué a Monells per a poder-la escoltar. Aquesta sardana l'havia estrenat ell, ara no podria dir quin any. L'amistat amb aquell gran instrumentista durà fins la seva mort, ocorreguda a la seva vila nadiua de Banyoles. Tomàs Garcia va ésser sempre el meu ídol, sobretot pel seu so meravellós i també per la seva personalitat.

Finalment, esmentaré una petita anècdota, relacionada amb la sardana «Arc

de Triomf» i amb la localitat de Tordera, fet que vaig glossar per primera vegada en el programa de la Festa Major de Tordera de l'any 1974.

Vaig conèixer Tordera pels voltants dels anys 1930-31. La placidesa de la seva vida contrastava fortament amb les inquietuds, asprors i neguits de la vida laboral de l'empresa on aleshores jo treballava a Blanes. Era l'any 1934. Feia pocs mesos

JOSEP VICENS «XAXU»

1870 - 1956

que m'havia casat amb una noia vinguda de terres de Salamanca, a qui gairebé no havia tingut temps de confessar que tocava el fiscorn. L'amic J. Comas, representant de la cobla «La Principal» de Tordera, em demanà si podia anar amb ells a

Falma de Mallorca, on havien estat contractats per l'ajuntament de la ciutat... Les sardanes que més agradaren als mallorquins foren, entre d'altres: «Arc de Triomf», de Josep Vicens; «Santa Pau», de Josep Saderra; «Voliaïnes», de Vicenç Bou, etc. La sardana «Arc de Triomf» la programàrem a totes les audicions; el representant J. Comas ens deia que «l'havien demanada», tot i que jo crec que el sol·licitant era ell mateix, car aquesta sardana (que té molta part de fiscorn), li era molt plaent; per altra part jo mateix he de reconèixer que la tocava amb goig...

Els camins i viarans de la vida són imprevisibles i secrets, cada persona és com un petit món, les seves tasques i funcions poden ésser diverses; crec que l'home ha d'exercir i combinar l'activitat amb les coses que li siguin més plaents, recreatives i joïoses, això vivifica i anima el cor donant-li força i direcció; en conseqüència, harmonia, imaginació, que és la pedra filosofal per engrandir, desenvolupar i donar impuls a les seves facultats.

La nostra pròpia història sempre té un argument, moltes vegades invisible, amagat sota diferents eventualitats i atzars que hem viscut, seguint el ritme de la Naturalesa. Si podem posar en ordre alguns d'aquests esquemes i arguments, potser és interessant. Així ens convertim en protagonistes de les nostres pròpies obres i activitats. Esdeveniments i fets que guardem a les nostres lleixes mentals; impressions de viatges, la depressió i batzegada per la mort d'un amic, el record d'uns motets de música. Tot sincer, planer i cert; naturalment algú no en farà cas, no té importància, podrem dir jo vaig ésser així, jo era allí.

* * *

Sempre he pensat que la festa abrilenca del joliu poble de La Cellera de Ter i sobretot la sardana, com un talismà per a mi, «Arc de Triomf», de l'escalenc Josep Vicens «Xaxu», capgiraren el traç del meu destí.

ENRIC VILÀ

VICENÇ BOU
1885 - 1962